

Гуріч, В. О. Перспективні напрямки спеціалізації фахівців із соціальної педагогіки у сфері реалізації прав дитини [Текст] / В. О. Гуріч // Професійна підготовка студентів соціально-педагогічної сфери – освітня складова суспільного розвитку: матер. II Міжнар. наук.-практ. конф. (дистанційної) (м. Київ, 1 квітня 2014 р.) / За заг. ред. проф. І. М. Ковчиної. – К.: НПУ ім. М. П. Драгоманова, 2014. – С. 24-27.

В.О.Гуріч

Херсонський державний університет

ПЕРСПЕКТИВНІ НАПРЯМКИ СПЕЦІАЛІЗАЦІЇ ФАХІВЦІВ ІЗ СОЦІАЛЬНОЇ ПЕДАГОГІКИ У СФЕРІ РЕАЛІЗАЦІЇ ПРАВ ДИТИНИ

У 2012 році вперше Державною пенітенціарною службою України (ДПСУ) було проведено дослідження причин дитячої рецидивної злочинності. За її даними, за рік були повторно засуджені 269 неповнолітніх, 64% скоєних ними злочинів кваліфіковані судом як тяжкі, 8 – як особливо тяжкі. На обліку в кримінально-виконавчій інспекції – 4147 осіб, засуджених до покарань, не пов'язаних з позбавленням волі [2]. За словами начальника департаменту кримінально-виконавчої інспекції та соціально-психологічної роботи із засудженими апарату ДПСУ О. Янчука «Проблема нерідко виникає, коли комплексну профілактичну роботу підміняють формальними методами. Багато з опитаних дітей повідомили, що розцінюють свій досвід спілкування з співробітниками інспекції як негативний, а проведена перевірка не підтвердила, що з деякими дітьми взагалі проводилася профілактична робота». Силові відомства визнають, що для успішного вирішення проблеми дитячої злочинності необхідна узгоджена діяльність МВС, ДПСУ, соціальних служб, міністерств освіти та охорони здоров'я. А це вимагає наявності, крім соціальних технологій, підготовлених для такої роботи фахівців.

Факторами, що впливають на рецидив, за даними ДПСУ, є виховання в неповних сім'ях (більше 50%), сімейне насильство (58%), наявність серед родичів і знайомих осіб, які раніше відбували покарання (63%). Крім того, 21% повідомили, що їх «привертає кримінальна субкультура». У Генпрокуратурі вважають, що в дитячому рецидивізмі винна і міліція. «Часто з важкими підлітками працюють люди непідготовлені, присутні формальний підхід до

справи і факти приховування злочинів, скоєних дітьми», – вважає начальник відділу нагляду над дотриманням прав дітей при виконанні судових рішень при кримінальних виробництвах ГПУ В. Константинов. «Звичайно, нам потрібні професійні кадри, але профілактикою дитячої злочинності повинна займатися не тільки міліція, а й, наприклад, соціальні служби», – зазначив начальник управління кримінальної міліції у справах дітей МВС О. Лазаренко [2].

Загальновизнаним у сучасному міжнародному праві є положення, що дитина потребує спеціальної охорони і піклування, включаючи належний правовий захист (ст. 3 і 4 Конвенції про права дитини). У Конвенції немає прямої згадки про профілактику правопорушень неповнолітніх, однак чимало фахівців вважають, що виконання цього міжнародного договору у повному обсязі є найкращим фундаментальним розв'язанням цієї проблеми [1, с. 21]. Основним положенням Керівних принципів ООН для попередження злочинності неповнолітніх (1990) є необхідність усунення умов, які негативно впливають на нормальний розвиток дитини.

В Україні ще у 1995 році була зроблена спроба на підставі ст. 6 Закону України «Про органи і служби в справах неповнолітніх та спеціальні установи для неповнолітніх» впровадити норми ювенальної юстиції шляхом створення інституту судового вихователя для здійснення контролю за виконанням рішень щодо дітей, застосування до них заходів профілактичного та виховного впливу з метою попередження бездоглядності та правопорушень. Основою роботи даного працівника суду «Положення про судових вихователів» (далі – Положення), що затверджене Верховним Судом України, Міністерством юстиції та МОН (наказ № 476 від 15.11.1995). Згідно п.7 Положення, судовий вихователь призначається для неповнолітніх, які вчинили злочини, але звільнені від кримінального покарання за віком, або у зв'язку з недоцільністю застосування до них заходів кримінального покарання, якщо направлення їх до спеціальної виховної установи не є необхідним, а також для умовно засуджених або засуджених до заходів покарання, не пов'язаних з позбавленням волі, або засуджених до позбавлення волі з відстрочкою виконання вироку.

Слід зазначити, що інститут судових вихователів існує в багатьох країнах світу і має значний досвід роботи. Але в нашій країні, за браком фінансування чи за відсутності адміністративної волі, цей інститут практично не діє.

Призначення судового вихователя не звільняє батьків або осіб, які їх замінюють, від обов'язків по вихованню. Фахівці проводять свою роботу в контакт з ними, кримінальною міліцією в справах неповнолітніх, установами і закладами освіти, лікувальними закладами. Їх робота припиняється лише за рішенням суду. Обов'язки та права судового вихователя в роботі з неповнолітніми регламентуються у розділах II-III Положення. Якщо порівняти їх з роботою соціального педагога з дітьми з девіантною\ делінквентною поведінкою, то можна визначити багато співпадінь, зокрема, такі, як:

- вжиття відповідних виховних заходів з метою перевиховання неповнолітнього, здійснення профілактичної та корекційної роботи з ним;
- здійснення контролю за навчанням, успішністю, поведінкою;
- вжиття заходів щодо створення належних умов для правильної організації навчання, роботи і відпочинку, сприяння працевлаштуванню;
- надання батькам або особам, які їх замінюють, допомоги у вихованні.

Подальший аналіз функціональних завдань дозволяє припустити, що при визначенні фахівця, який може виконувати функції судового вихователя, за відсутності спеціалізацій у юридичних ВНЗ найближчою є спеціальність «Соціальна педагогіка» зі спеціалізацією «Соціально-педагогічна робота у судовій та пенітенціарній системі». Це дозволить майбутнім фахівцям у перспективі надавати професійну допомогу у сфері ресоціалізації, в сімейних консультативно-діагностичних центрах, під час слідчих процедур та у закладах відбування покарання, у молодіжних виховних центрах, притулках та інтернатах, у центрах соціальної допомоги в сфері консультування після відбування покарання, в службах як судовий вихователі.

ЛІТЕРАТУРА

1. Квітка Я. М. Попередження адміністративних правопорушень серед неповнолітніх: Дис. ... канд. юрид. наук: 12.00.07. – К.: Національна академія внутрішніх справ України, 2002. – 226 с.
2. Хрипун В. Дети с первого раза не понимают – «Коммерсантъ Украина», №78 (1781), 17.05.2013 [електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.kommersant.ua/doc/2189606> – Назва з екрану.